

A Mandula utca itthon van

Róbert László emlékezetes „Tisztelendő-műsorainak” e sorok írója nem szentelt egy sort sem, annak idején, ebben a rovatban. Nem mintha nem találtak volna elég értékesnek, érdekesnek, figyelemfelkeltőnek a világ legkülönfélébb tisztelendőiről (vallásokról, mentalitásokról, politikákról, életviteléről, kultúrákról) szóló adások. Ellenkezőleg. Annyira rokonszenvesek és teljesekek voltak, hogy nem igen akadt mit hozzájuk toldani. Külön tetszett a szerkesztő-műsorvezető fölkészültsége, tájékozottsága, érkeke a kuriózumokban is megmutatható lényegeket. Még jobban a kultúráltsága és a toleranciája. E kettő alighanem föltételezi egymást, s talán Róbert Lászlónak, mint televíziós személyiségnek ezek a leg-föltűnőbb, tiszteletet ébresztő tulajdonságai.

Megint nyilvánultak, a péntek éjszakai dokumentumműsorban, mely az *Emléktábla a Mandula utcában* címet kapta. Róbert itthon is megtalálta a neki való témát és embert. A dolog nyilván nem véletlen, hiszen olvasó ember évek óta joggal hiányolhatta, *miért nem mutatkozik a legszelebb nyilvánosság előtt* néhez történelmi korszakunk egyik ilyen érdekese, s e nyilvánosságra messzemenően érdemes figurája, *Reviczky Imre* ezredes. Pontosabban nem ő, személyesen, hiszen 1957-ben meghalt, hanem az *élete példája*.

Most úgy találta Róbert László, legjobb (s neki talán a leginkább testhezálló) forma az lesz, bemutatni, ami tisztelendő, ha a személyes, fiú emlékezés áttételével értesül az ország:

ki volt s mit csinált ama „régí rend” egyenruhása. Így hát odaültette a kamerák elé *Reviczky Adám* mérnököt, az ezredes fiát, aki maga is katona volt hajdan, maga is szerencsés túlélője a második világegésnek, s talán szerencsésebb sorsú a békeidőkben, mint az apja volt. S nem egyszerűen arra kérte, mesélje el nekünk azt a drámai történetet, ami az apjának sorsként jutott, hanem polémiát szerkesztett. A műsor *bebizonyította*, hogy *Reviczky Imre* éppen-hogy *választotta* a sorsát.

A felvidéki, katolikus, földbirtokos család katonai karrierre szánt fia — például — elengedte a füle mellett a parancsot, s a 2. magyar hadsereg zászlóalj-parancsnokaként sem égett ukrán falvakat. Nagybányán 40 ezer munkaszolgálatos tartozott a parancsnoksága alá 43-ban; közeledett a front, a zsidóknak, románoknak, szerbeknek, magyaroknak indolni kellett volna a halálba. Kórházba, templomépítésre, s dekkolni küldte őket, ezeket. „*Merthogy erre volt parancsa, persze nem Hortytól, hanem még II. Endrétől. Kutyaőrön*” — írta *Illés Gyula*. A sorsdráma állomásai: ez a *Reviczky* nem csinált katonai karriert. Leváltották, mert az anyaszentegyház tíz parancsolatának engedelmeskedett, s nem a katonai följebbvalóinak. Sopronkőhida, az új magyar honvédség ezredese, *Groza Péter* és a megmentettek vendége *Erdeyben*, nyugdíjas ezredes, *nyelődj nélküli ezredes, éjjeliőr egy TUKER-pincében*. 1957 februárjában három katolikus pap, egy rabbi és

a Honvédelmi Minisztérium képviselői „celebráltak” a temetésén.

Hogy minek ide polémia? *A megkésétt nyilvánosság miatt*. A műsorban elmondták, hogy bizonyos *Juhász Péter* műegyetemi hallgató levelet írt volt az *Új Tükör* című lapnak, melyben kifejtette, hogy egy horthysta katonatiszt nyilván csak a lelkiismerete megnyugtatása végett mentett embereket, s mert amúgy is idejében észrevette, ki a nyerő a háborúban? Tisztelet? Emléktábla a Mandula utcában? Nem sok hűhó ez egy kicsit?

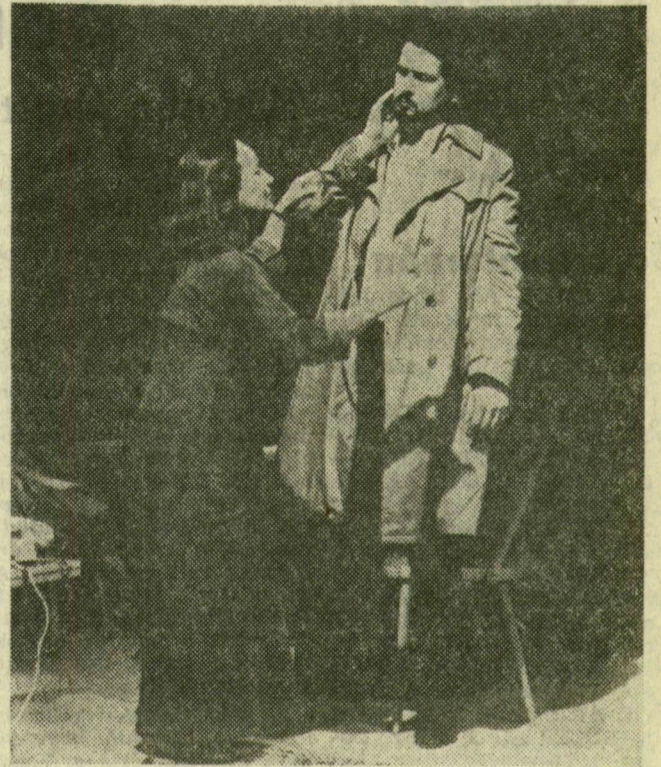
Nos, ezért kellett a „*vitata*”. Bizonyítani, hogy a hajdani *úri emberek* nem lettek egytől egyig hóhérok. Hogy *úriemberek* is tudtak maradni — az embertelenségben. Hogy nem minden horthysta katonatiszt volt agyalágyult, dzsentrí tempójú senki, fékevesztett, galád garázd. Mint ahogy ezt — valószínűleg — *Juhász Péter* egyetemista és sok társa tanulta az iskoláinkban, történelem-és egyéb órákon.

Tájékozottság, kulturáltság, tolerancia — és a „publicity”; kölcsönösségek. Ezek nélkül kései és méltatlan polémiák adódnak elő, s kérdőjelek ágaskodnak a tavaly kirakott emléktábla körül, még akkor is, ha *Izraelben* mindenki elfogadta a *Reviczky Imre* utcát, egy francia könyv pedig nem felejtí el a nevet a világ nagy antifasiszta embermentői közé sorolni. Hiába, a *Mandula utca itthon van*, s kevesen ismerjük. Kérdés: értelmes volt-e még most is a péntek éjszakai dugdosni ezt a rendhagyó portrét? **Sulyok Erzsébet**

Gelman visszatérése Színházstúdió a tévéstúdióban

Igazán meghitt, családsan bensőséges fészekre lett a színház stúdióvállalkozása odakünt az Úttörő téren, a televízió szegedi székházának stúdiójában. Színházstúdió a tévéstúdióban. Szó-játéknak sem rossz; művészi vállalkozások (mert félig-meddig a tévé is az), ha illetően módon tartják a rokonságot, a közönség gazdagszik általa.

Alekszandr Gelman két-szereplős kamaradarabja, a *Négyszemközt mindenkivel*, stúdiólampák bizalmas lombkoronája alatt találkozott a nézőkkel. *Szűcs János* rendezte az előadást (nagy fantáziával, érkekenyen), tervezte a szobaképet, ahol a házaspár családi drámája kibomlik, s a két szereplő, *Szabó Ildikó* és *Szirmai Péter* koncentrált, feszes dialógusokra fejelemte a hatást. A hatást, mely Gelman darabjainál mellbevágó és nagyon színszerű, mondhatni, amolyan napjainkra transzplantált *végzett-tragédia*, konfliktusaiban a magánélet és közélet, az egyéni és társadalmi cselekvészféráj érintkeznek izzóban drámai ütközőfelületekkel. Még a szerkesztése is klasszikus, az analitikus dramaturgia iskolapéldája, a közvetlenül látható darab egy megelőző drámai szituációra épül, abból terjeszkedik. Gelman, aki évekkkel ezelőtt a *Prémium* című drámájának filmváltozatával (*Egy ülés jegyzőkönyve*) keltett föltűnést hazánkban, hamarosan a szegedi közönség kedvence lett: a *Mi alulírottakat Éjszakai utazás* címmel 1979 novemberében a Kiszínházban tartotta keresztvíz alá *Léner Péter*, s akkor személyesen is üdvözölhetjük. Témáját most is az élet sűrűjéből meríti. Ügyszólván kísértetiesen hasonló a háttér: építkezés, tervteljesítési láz, karrier, az összeköttetések útegyengető láncolata, prémium, előléptetés — s mind-ezek szelármnyékában a termelés frontján ténykedő vezetők magánélete, hogy minő árat kell fizetniök a sikeres munka látszatát őrizendő. A *Négyszemközt* mindenki veli izig-veíg mai, rólunk regélő, bennünk égető dráma, bár inkább csak felerészben izgalmas, mert később némileg konst-ruáltan, *mesterségesen* igyekszik fokozni a hatást. *Golubjev* építészvezető hosszú

Szirmai Péter és Szabó Ildikó a kamaradarab szereplői. Szipos István felvétele

ideje csak kisebb-nagyobb mahinációkkal tudja hozni a tervet, s egy ízben balesetveszélyes munkára kénytelen vezényelni embereit, melynek során be is következik a tragédia, éppen a férfí védekezéséből kiderül, korábban éppen az asszony biztatta kapaszkodásra. Mindketten vádoltak tehát, sőt, az asszony bevalija, kénytelen-kelletlen *olyan áron* is segítette fölfelé férjét a ranglétrán, amitől ke-tejük intim kapcsolata futott zátonyra, családí szövet-sége alakult termelési szer-ződéssé, üzleti vállalkozássá. Eddig feszes, kitűnő a dráma. Tulajdonképpen fokoz-hatatlan, mert a második részben arról értesül a néző, ami a színpadi történet köz-vetlenül megelőzően *csupán azért nem befolyásolta* a házaspár kölcsönös vádasko-dását, mert a férí elhall-gatta: vezérigazgatóvá ne-vezték ki. Ilyen konstella-cióban tudniillik a dolgok színezete megváltozik. Min-

den más lesz, a férí nem mondhat föl azonnal, ma-gánéletének önkéntesen föl-vállalt erkölcsködexe sze-rint, hiszen a következmé-nyek éppen a magánéletére hatnak vissza hátrányosan: nem önthetnek tiszta vizet a pohárba, mert rokkant gyermeküknek szükségük lesz az apa rubelekben mér-hető egzisztenciájára. Am mindeme közlés indokolat-lanul késeinek hat, Örök kételev marad ugyanis, hogy az „*asszony*” viselkedésének, következképpen a dráma egészének szeizmográfja mi-ként alakulhatott volna egy ilyen szükségyszerűen döntő, elhallgathatatlan információ tudtával.

Nem csoda, ha ezt a mes-terségesen bevitt *svédcsa-vart* képtelen érekelletetni a darab kezdetétől logikus vonalvezetéssel Szirmai Pé-ter. Az asszony szerepében Szabó Ildikónak már nem szakad a nyakába ilyen teher. Nekí a mindig közvetlenül és logikusan ta-pasztalható jelenségek ösz-tétősen asszonyi természetesen emberi reakciói ma-radnák, s azokkal képes élni. szuggesztíven. **N. I.**

Fácán és csecsemőmosoly

Képzeliük el a következő jelenetet: vadászok csörtetnek jó zsákmány után valahol Európában. Felajzva, előbb ülven hosszú, méla lesben, miként az *Vörösmarty Mihály* óta decens, majd nekibuzdulva, vadra éhesen. Egyszer csak megjelenik néhány fácán, s eszeveszett menekülés helyett magabiztosan odatipeg a bős puskásokhoz, akár egy-két jámbor kiscsirke a baromfiudvarban — és enni kér, például. Vagy valami hasonló módon viselkedik. Atyavilág, kicsoda malőr. Ez lehet ám az igazi méreg Hubertuséknál.

Más. A gyerek lovagol, s az aggodalom persze maximális. A jó, ha jobban megfigyeljük, mintha tudná, hogy törékeny emberpalántát hordoz a hátán. Tudja is: ösztönösen vigyáz rá, ha a srác netán billenne, a ló úgy fordul, hogy az esés lehetőleg ne következék be, ha mégis így történe, igyekszik fölfogni a zuhanást. És azonnal megáll, nem megy tovább, nem is mozdul.

Megint más. A majmok esznek. Időről időre abba-hagyják, gyorsan körülnéz-nek, majd folytatják. Ugyan-ez — ne vegyük sértésnek — egy nagy és ronda önkiszolgáló étteremben. Ha va-laki túl hosszú ideig temet-kezik étellebe, anélkül, hogy fejét felemelne és körülpillantana, valamiféle szorongás vesz rajta erőt, s előbb-utóbb felnéz, körbetekint. Aki nem hiszi, próbálja csak ki. Ha nem tudnánk: az ősi ösztön él és hat tovább, em-lékeztetve bennünket még civilizált körülmények kö-zött is állati származásunkra.

A jelenség neve: etológia. Ami nem is jelenség, hanem tudomány, a legújabbak egyi-ke. Létrehozója, a híres és

(végre) Magyarországon is elismert, nemrég nyolcvanadik életévét betöltött, Nobel-díjas tudós, *Konrad Lorenz*. Az állatok összehason-lító viselkedésstanának alap-törvényét ma már akár *lorenzi gondolatnak* is lehetne nevezni. Miként így is tett a múlt héten kedden délelőtt az e címet viselő műsor is a Kossuth-adón, amelyben fél órán át *Zelki János* összeállítását hallhat-tuk az etológia legújabb eredményeiről és alkalmazás-sáról, a vendég *Csányi Vil-mos* professzor és több meg-kerdeztet szakember segítse-gével. (Penti példák is a műsorból valók.)

Hogy hallatlanul érdekes, mi több, izgalmas harminc perc volt ez, távolról sem csupán témájának köszönhe-tő. Hanem annak az átgon-dolt, okos, kifejezetten pom-pás szerkesztésűmódnak is, amely az etológia és a hét-köznapj gyakorlat találkozá-si pontjaira épített, meg-hozzá olyan lépcsőzetesen, melynek végpontján minden dolgok végső értékéhez, az emberhez juthattunk el. Zökkenők, stílusterések, az erőltettség leghalványabb nyoma nélkül.

Kimondatott legvégül: a biológiában végre összefo-laló szerepet kezd betölteni az osztrák tudós tudománya. S talán el is foglalja nem-sokára az öt megillető hely-et a közgondolkodásban. Öszintén kívánom, hogy így legyen, mert Lorenz és mód-szere számomra nemcsak igen szimpatikus (nem utol-só sorban e kitűnő műsornak is köszönhető), hanem a leg-utolsó példa miatt még kü-lönösen vonzó is. Eme leg-utóbbi példázatban egy tu-dós hölgy az állati viselke-désformáknak a gyermek korai fejlődési szakaszában *látogat*, szerepéről beszélt,

Arról a periódusról, amikor az ifjú ember még sokkal inkább biológiai, mint tár-sadalmi lény. S ily összefü-gésben szolt például — a csecsemő mosolyának jelle-géről.

„A mosolyról már kide-rült, hogy velünk született viselkedési forma”, mondta a kutató, s e hűvösen tár-gyilagos, tudományos kijel-entés hallatán szinte felúj-jongtam. Igen, az igazán nagy dolgok mindig ilyen el-kepesztően hétköznapi és egyszerű formában kerülnek elénk. Egy csecsemő infor-mációt adó és információt befogadó mosolyában elju-tunk az etológia legembe-ribb végpontjához. S ha ar-ra gondolunk, hogy a mosoly mi minden is valójában, enyhén szólva, nem valami könnyen kezelhető fajtánk kapcsolataiban, *Konrad Lorenz* és *fácánjai* előtt csak némán meghajolhatunk. Mé-lyen és nagy-nagy tisztelet-tel.

Domonkos László

Zsúfolásig megtelt vasár-nap délelőtt a Somogyi-laló színpad kezd betölteni az osztrák tudós tudománya. S talán el is foglalja nem-sokára az öt megillető hely-et a közgondolkodásban. Öszintén kívánom, hogy így legyen, mert Lorenz és mód-szere számomra nemcsak igen szimpatikus (nem utol-só sorban e kitűnő műsornak is köszönhető), hanem a leg-utolsó példa miatt még kü-lönösen vonzó is. Eme leg-utóbbi példázatban egy tu-dós hölgy az állati viselke-désformáknak a gyermek korai fejlődési szakaszában *látogat*, szerepéről beszélt,

A fizető vendéglátásban Kedvező feltételek

Az új rendelkezések ha-tására várhatóan tovább növekszik a fizető vendéglá-tóhelyek száma, s javul a vendéglátás színvonala — hangoztatta *Czeplédi József*, az Országos Idegenforgalmi Hivatal helyettes vezetője

feladatokat is kaptak, népdalokat kellett fölismerniük, énekelniük, de meseírói ké-pességüket is próbára te-hették. Az öttagú csapatok sikeresen oldották meg az utolsó forduló utolsó, s ta-lán leglátványosabb felada-tát: eredeti portékákat kí-nálva, ötletesen idézték fel a vásárok hangulatát.

Végül is az idei Könyv és Ifjúság vetélkedősorozat győztese a kisteleki csapat lett. Második helyet szerez-tek a szentesiek, harmadikat az apátfalviak; a szegedi Széchenyi gimnázium diák-jai az ötödik helyen végez-tek.

hétfőn, a Fórum Szállóban megtartott sajtótájékoztatón. Mint mondotta, a fizető vendéglátás új rendjének lényege, hogy *ezentúl egy-séges szabályok vonatko-znak mindazokra, akik ide-genforgalmi célokra haszno-sítják üdülőjüket, illetve lakásukat*. A fizető vendéglátás speciális kereskedelmi tevékenységnek számít, függetlenül attól, hogy a szállást utazási iroda vagy idegenforgalmi hivatal köz-vetítésével, illetve közvetlenül értékesítik a vendégeknek. *Valamennyi szoba-kiadónak engedélyt kell ki-váltania a helyi tanács ke-reskedelmi osztályán*.

Az engedélyhez szükséges adatlapok beszerezhetőek a tanácsok ügyfélszolgálati irodáiban. A lakáshasznosít-ás alapfeltétele, hogy a lakás a fizető vendéglátásra vonatkozó harmadosztályú feltételeknek minimálisan eleget tegyen.

Minden olyan ingatlan — lakás vagy üdülő — hasz-nosítható idegenforgalmi cé-lokra, mellyel a szálláskiadó szabadon rendelkezik, így az állami bérlakások is ki-

adhatók, de csak 50 száza-lékos mértékben. A fizető vendéglátás továbbra is szabadon marad, vagyis a lakástulajdonosok szabadon állapodnak meg az utazási irodákkal, illetve közvetle-nül a vendéggel a fizetendő összegben. A kiadott szobá-hoz egyéb kiegészítő szol-gáltatások is nyújthatók, szintén szabadon formá-ban, így például étkeztetés, garázs-, s kerthasználat. Aki az engedélyt kiváltotta, *vendégkönyvet is kap, mely-be valamennyi vendég ada-tait be kell vezetni*. Ugyan-csak a szobakiadó köteles-sége — az eddigiektől eltérően — a külföldi vendégek bejelentése.

*
Tegnap, hétfőn délután Szegeden, a Csongrád me-gyei Tanács székházában a vb kereskedelmi osztályá-nak szervezésében is tájé-koztatást tartottak a fizető vendéglátásról szóló minisz-tertanácsi rendeletről, vala-mint a kereskedelmi szál-láshelyek osztályba sorlá-sának módosításáról a helyi tanácsok továbbá az idegenforgalmi és utazási irodák képviselőinek.